

เทศน์อบรมพระและฆราวาส ณ วัดหนองบัว ประจวบคีรีขันธ์
เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒(เย็น)

ตาสอนหลาน

พี่น้องทั้งหลายก็คงได้เห็นทางทีวีแล้ว หลวงตาออกทีวีทั่วประเทศไทยมาเป็น
ปีกว่าแล้ว ไม่เคยเห็นตัวจริงวันนี้ได้เห็นตัวจริงแล้ว ให้ออกทีวีแล้วกันนี่ตัวจริง ออกทาง
ทีวีก็ออกทั่วประเทศไทยมาปีกว่าแล้ว เทศน์ว่าการทั่วประเทศไทยระยะนี้ละ เรียกว่า
ขึ้นเวทีบนแท่น เพราะอำนาจความเมตตาสงสารพี่น้องชาวไทยเรานั้นแหละจึงได้
ตะเกียกตะกาย วันนี้จะพูดหรือว่าเทศน์เป็นกันเอง ไม่ได้เป็นเชิงเทศน์ทีเดียว ทั้งพูดทั้ง
เทศน์ ทั้งดูทั้งดำ ทั้งเขียนทั้งดี ทั้งตกลงขบขันคงจะอยู่ด้วยกันวันนี้

ได้เห็นพระสงฆ์ท่านมาจำนวนมาก เรามีความปลาบปล้ำเป็นอย่างมากวันนี้
พระสงฆ์นั้นแลในวงพุทธศาสนาจะเป็นผู้ให้ความร่มเย็นแก่โลก แก่ชาวพุทธของเรา
พระสงฆ์ที่จะให้ความร่มเย็นแก่โลกได้นั้น สืบเนื่องมาจากพระพุทธรูปเจ้าเป็นพระองค์
แรก เวลาได้ตรัสรู้แล้วเป็นศาสดาสอนโลก พระองค์ทรงบรรจุความร่มเย็นเหนือสมมุติ
โดยประการทั้งปวงแล้ว ก็ทรงประกาศสอนธรรมแก่สัตว์ทั้งหลาย

อันดับแรกก็ประกาศธรรมแก่นักบวช ผู้พร้อมแล้วที่จะออกจากทุกข์โดย
ถ่ายเดียว ยังเสาะแสวงหาทางออกจากทุกข์อยู่ ด้วยการประกอบความเพียร
ตะเกียกตะกายตั้งเบญจวัคคีย์ทั้งห้า ท่านเหล่านี้เป็นนักพรต เป็นนักปฏิบัติ เป็นนัก
บวชในครั้งนั้น บำเพ็ญตนรอพระพุทธรูปเจ้าอยู่แล้ว พอพระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้แล้วก็ทรงแสดง
ธรรมแก่ท่านเหล่านี้ก่อนอื่นก่อนใด เบญจวัคคีย์ทั้งห้าได้รับพระโอวาทจากพระองค์ ซึ่ง
เหมาะสมกับความหิวกระหายอยากพ้นจากทุกข์อยู่แล้ว ก็ได้ฟังธรรมอย่างถึงใจ และ
บรรลุธรรมถึงที่สุดในไม่ช้า นั่นเป็นความร่มเย็นแก่ท่านที่ได้รับโดยสมบูรณ์แบบแล้ว
เรียกว่าพระสาวกขึ้นมาแล้ว

ที่แรกเป็นพระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้ธรรม ธรรมก็กระจายออกมาถึงพระสาวกทั้งหลาย
กลายเป็นรัตนะสามประการขึ้นมา มีเบญจวัคคีย์ทั้งห้าบรรลุธรรมขึ้นมา จากนั้นสาวก
ทั้งหลายที่ได้สดับธรรมจากท่านก็บรรลุธรรมตามลำดับลำดับกันมา จึงเป็นสรณะ ๓ คือ
พระพุทธรูปเจ้า ๑ พระธรรม ๑ พระสงฆ์ ๑ ท่านเหล่านี้ได้ทรงความร่มเย็นเต็มหัวใจแล้ว
ค่อยมาเป็นสรณะของพวกเรา จึงเป็นผู้นำแก่บรรดาสัตว์ทั้งหลายได้เป็นอย่างดีและ
ปลอดภัย ไม่มีการผิดพลาดในการชี้แจงแสดงบอกทางเดินเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์
เป็นอันดับหนึ่ง อันดับต่อมาก็เรื่องทาน ศีล ภาวนา รักษาคุณงามความดี เจริญเมตตา
ภาวนาเป็นลำดับลำดับมา พระสงฆ์ได้ให้ความร่มเย็นแก่โลกเรื่อยมาตั้งแต่ครั้งนั้นเป็น
ลำดับลำดับมา

ส่วนมากในครั้งนั้นคือพระอรหันต์มากที่สุดทีเดียว ผู้ประกาศสอนธรรมล้วนแล้วตั้ง แต่เป็นผู้สันนิษฐาน ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มหัวใจมาแล้ว และประกาศธรรมคือความ ร่วมเย็นนั้นให้แก่โลก ได้รับความร่วมมือไปตาม ๆ กันเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ถ่ายทอดมาเรื่อย ๆ เบื้องต้นพระสงฆ์เป็นผู้ประกาศศาสนา ส่วนมากเป็นผู้สันนิษฐานแล้วทั้ง นั้น ประกาศธรรมสอนโลกเรื่อยมา แล้วต่อมาก็ค่อยร่อยหรอลงไปเรื่อย ๆ ผู้บริสุทธิมี น้อย ความร่วมมือแก่ตัวเองและความแน่ใจแก่ตนเองก็มีน้อย การแนะนำสั่งสอนกันจึง มักผิด ๆ พลาด ๆ ไปได้ เพราะความไม่แน่ใจ เนื่องจากจิตยังไม่บริสุทธิ์เต็มที่เหมือน พระอรหันต์ท่านเป็นผู้นำสั่งสอนโลกนับแต่พระพุทธเจ้าลงมา การแนะนำสั่งสอนจึงมี ผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา

แต่อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ผู้เป็นผู้นำของพุทธบริษัททั้งหลายนั้น ต้องเป็นผู้มีศีล บริสุทธิ ให้ความร่วมมือแก่ตนด้วยความเป็นผู้มีศีลสมบัติ มีศีลประจำตัวแล้วก็เริ่มทาง ด้านจิตใจมีจิตตภาวนาเป็นสำคัญ นี้จะอธิบายถึงครั้งพุทธกาลให้พระลูกพระหลานฟัง บางท่านอาจจะไม่ได้ยินได้ฟัง หลงตาก็นับว่าได้ผ่านวันคืนปีเดือนมานาน จะเรียกว่า รัตตัญญู ก็ไม่ผิด คือผู้ที่ผ่านราตรีมืดแจ่มมานาน บวชมานี้ก็ได้ ๖๕ ปีนี้แล้ว จะเต็มวัน ที่ ๑๒ พฤษภาคม เต็ม ๖๕ ปีนับตั้งแต่วันบวชมา

การศึกษาเล่าเรียนก็ศึกษาเล่าเรียนเพื่อขึ้นเพื่อภูมิศึกษา แต่หลักใหญ่เพื่อยึด เอาอรรถเอารวมที่ศึกษานั้น ๆ มาเป็นหลักใจเพื่อการปฏิบัติบำเพ็ญต่อไป เพื่อความ พ้นทุกข์ จึงต้องค้นคว้าอรรถธรรมมากพอสมควร ในเวลาที่เรียนหนังสืออยู่นั้นแลเป็น โอกาสอันดี เวลาว่างหยุดโรงรำโรงเรียน ค้นพระไตรปิฎกแล้วคัดลอกออกมาจากพระ ไตรปิฎกเล่มนั้น ๆ ในจุดที่สำคัญ ๆ มาจดเอาไว้เป็นคำย่อ ๆ อ่างเล่มอ่างคัมภีร์หน้า นั้น ๆ เอาไว้ หากมีความจำเป็นในกาลต่อไปจะได้ค้นพบอย่างง่ายตาย นี้เวลาศึกษาเล่า เรียนก็ได้เล่าเรียนจริง ๆ ค้นพระไตรปิฎกเพื่อหาสาระสำคัญ ๆ มาปฏิบัติทางด้านจิต ใจ เพราะฉะนั้นจึงพอพูดให้พระลูกพระหลานได้ฟัง ตามตำรับตำราที่ได้ศึกษามาแล้ว ในเวลาเรียนหนังสืออยู่

เยี่ยงอย่างของพระพุทธเจ้า เยี่ยงอย่างของพระสาวกอรหันต์ท่านที่เป็นผู้ นำแห่งบรรดาสัตว์ทั้งหลาย ท่านนำมาด้วยความถูกต้องแม่นยำ เป็นหลักเป็นเกณฑ์ เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ เราก็ได้ยึดถือตำรับตำราท่านปฏิบัติมา ท่านผู้ทรงมรรค ทรงผลเหล่านั้นท่านเป็นผู้มีจิตใจเป็นธรรมจริง ๆ บวชเข้ามาก็เพื่องดเว้นสิ่งที่เป็น ข้ำศึกต่อเพศแห่งนักบวชของตนจริง ๆ ตา หู จมูก ลิ้น กาย จิต มีความสำรวมระวังอยู่ ด้วยสติทุกเวลา เวลามีเมตตาภาวนาภายในจิต เพื่อสำรวมจิตไม่ให้ไปยุ่งเหยิงวุ่น วายกับอารมณ์ที่เป็นข้าศึกต่อจิตใจ ทางรูป ทางเสียง ทางกลิ่น ทางรส เครื่องสัมผัสถูก

ต้องภายนอกนั้นแลเป็นข้าศึกต่อจิต ซึ่งมีเชื้ออันสำคัญเป็นพื้นเป็นไฟอยู่ภายในใจ มันเสาะแสวงหาสิ่งเหล่านี้มาเป็นอาหารแล้วเผาจิตใจของผู้บำเพ็ญ จึงต้องได้ระมัดระวังรักษาสิ่งเหล่านี้ด้วยความมีสติ

งานของพระในครั้งพุทธกาลนั้น ผิดกับงานของพระในสมัยปัจจุบันนี้มาก นี่ยกคัมภีร์มาพูดให้พี่น้องทั้งหลายได้ทราบ งานของพระในครั้งพุทธกาลนั้น พอบวชมาแล้วก็ประกาศวิชาศาสตราอาวุธ เพื่อสังหารกิเลสที่มีอยู่ภายในจิตใจซึ่งหนาแน่นมากที่สุด ภูเขาทั้งลูกสู้ไม่ได้ ท่านจึงสอนว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น นี่เป็นอาวุธสำคัญที่จะสังหารข้าศึกศัตรูที่ถือว่าเป็นเขาเป็นเรา เป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นหญิงเป็นชาย กลายเป็นภูเขาภูเขาขึ้นมา ไม่มีใครสนใจแต่ต้องทำลายมัน นอกจากส่งเสริมเติมต่อสิ่งเหล่านี้ให้สวยให้งามให้ดีให้เด่นให้จรัสถาวร ให้เป็นสิ่งเจริญใจตามกิเลสโดยถ่ายเดียวเท่านั้น แต่พระพุทธเจ้าท่านทรงสั่งสอนว่าให้เห็นภัยในสิ่งเหล่านี้

ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง นี่เป็นเครื่องหุ้มห่อปิดบังตาสัตว์โลก ไม่ให้มองเห็นตามความเป็นจริง ปิดได้หมด ปิดได้มิดที่สุดคือสิ่งเหล่านี้ พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนธรรมเหล่านี้ เป็นวิชาธรรมที่ทันสมัยต่อการฆ่ากิเลสประเภทเหล่านี้ มอบกรรมฐาน ๕ คืองานที่ควรทำอย่างยิ่ง ๕ ประการ ได้แก่ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ แล้วรับสั่งให้ไปอยู่ตามป่าตามเขา เช่น เวลาบวชใหม่อุปัชฌาย์ต้องให้อโวกาข้อนี้เว้นไม่ได้ ไม่ว่าจะอุปัชฌาย์องค์ใดก็ตาม ต้องสอนอนุศาสน์นี้ให้อย่างชัดเจนทุก ๆ รูปไป

คือ รุกขมูลเสนาสน์ นิสุสาย ปัพพชฺชา ตตถ เต ยาวซีว อุตฺสาโท กรณียो บรรพชาอุปสมบทแล้วให้ท่านทั้งหลายไปอยู่ตามรุกขมูลร่มไม้ ในป่าในเขา ตามถ้ำเงี้ยวผา ป่าช้าป่ารกชัฏ อันเป็นสถานที่สะดวกสบายแก่การบำเพ็ญภาวนาเพื่อชำระกิเลส คือภูเขาภูเขาซึ่งมีอยู่กับตัวนี้ ให้ค่อยจางหายไปเป็นลำดับ ยกหลักวิชาทั้งห้าขึ้น เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ พิจารณาคลี่ยดูสิ่งเหล่านี้ที่เคยติดเคยพันเคยยุ่งเหยิงวุ่นวาย ที่รักที่ชอบที่ยึดที่ถือเอานักหนาให้ เห็นตามหลักความจริงของมัน ในสถานที่สังคีติเวกดังที่ท่านประธานพระโอวาทไว้แล้วนั้น แล้วให้พยายามอยู่และบำเพ็ญในสถานที่เช่นนั้นตลอดชีวิตเถิด

ในสถานที่เช่นนั้นถ้าเราจะเรียกว่ามหาวิทยาลัยอย่างทุกวันนี้ ก็คือมหาวิทยาลัยป่าของพระพุทธเจ้า เป็นมหาวิทยาลัยอันเริ่มแรกที่สุด มหาวิทยาลัยของพระพุทธเจ้าคือในป่าในเขา ตามถ้ำเงี้ยวผา ป่าช้าป่ารกชัฏ เหล่านี้เป็นสถานที่ตั้งมหาวิทยาลัยได้อย่างสะดวกสบาย วิชาแห่งการเรียนทั้งหลายตั้งอริยสัจ ๔ สติปัฏฐาน ๔ ขึ้น อริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม นี่เป็นรากฐานสำคัญ

จากนั้นก็แยกไป เริ่มแรกตั้งแต่อนุสติ ๑๐ เป็นกรรมฐาน ๔๐ ห้อง จนกระทั่ง โปธิปักขิยธรรม ๓๖ ประการ เหล่านี้ล้วนแล้วตั้งแต่หลักวิชาที่พระท่านสอนในครั้ง พุทธกาลในมหาวิทยาลัยดังกล่าวนี้ ผู้บำเพ็ญผู้ศึกษาก็ปฏิบัติตามนั้น ๆ ใน มหาวิทยาลัยเช่นนั้น องค์นั้นสำเร็จเป็นพระโสดา นี้เรียนได้ชั้นแล้วเวลานี้ องค์นั้น สำเร็จพระสกิทาคา องค์นั้นสำเร็จพระอนาคา องค์นั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาภายในสถานที่เช่นนั้น แล้วก็ออกมาสั่งสอนโลกเหมือนเขาเรียนมหาวิทยาลัยต่าง ๆ แล้วนำมาสั่งสอนพวกนักศึกษาทั้งหลายต่อไป

นี่ท่านก็เรียนสำเร็จแล้วในมหาวิทยาลัยปานนั้น แล้วมาแนะนำสั่งสอนบรรดาภิกษุทั้งหลาย ให้ดำเนินปฏิบัติตามท่าน ก็ได้สำเร็จเป็นมรรคเป็นผลขึ้นมาเรื่อย ๆ นี้เรียกว่า มหาวิทยาลัยป่า ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้แล้วตั้งแต่เริ่มแรก เป็นแต่เพียงว่าไม่ได้ให้ชื่อว่ามหาวิทยาลัยเท่านั้นเอง นี่เป็นสถานที่ศึกษาอบรม สถานที่เช่นนี้เรียกว่า มหาวิทยาลัย เพื่อฆ่าเพื่อสังหารกิเลสให้ขาดสะบั้นออกจากจิตใจล้วน ๆ แล้วนำนั้นมาสั่งสอนสัตว์โลกต่อไปเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้มีศีลมีธรรม มีหลักใจตั้งแต่สมาธิขึ้นไปทุกชั้น จนกระทั่งถึงปัญญาหรือวิชาวิมุตติ ทรงไว้ในจิตใจของตนแล้ว ให้ ความร่มเย็นแก่ตนสมบูรณ์แล้วก็ให้ความร่มเย็นแก่โลกได้เป็นลำดับลำดับไป เพราะ ฉะนั้นประชาชนกับพระจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แยกกันไม่ออกตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่ง บัดนี้ สถานที่ใดไม่มีวัดมีวาสนาที่เหล่านั้นเรียกว่าเหือดแห้งกันดาร สมบัติเงินทองข้าว ของอะไรจะมีเต็มท้องฟ้ามหาสมุทร สำหรับชาวพุทธเราแล้วไม่ถือเป็นเรื่องยิ่งกว่ามี ศาสนาภายในใจ จึงต้องมีวัดมีวา มีพระมีเณรประจำบ้านประจำเรือนของตนทุกแห่งทุก หนตำบลหมู่บ้านไม่เว้น

ในเมืองไทยเราเป็นเมืองชาวพุทธจึงต้องมีวัดมีวา มีครูอาจารย์คอยแนะนำสั่ง สอนเรื่อย ๆ มาจนกระทั่งบัดนี้ เรียกว่าประชาชนกับพระจึงแยกกันไม่ออก ไปสถานที่ ใดต้องมีวัดมีวา มีศาสนา มีครูมีอาจารย์คอยแนะนำสั่งสอนเสมอ เมื่อได้รับบรรดาศักดิ์ ธรรมหรือมีครูมีอาจารย์เป็นแม่เหล็กเครื่องดึงดูดจิตใจแล้ว ประชาชนทั้งหลายก็มีความ ร่มเย็นเป็นสุข หรืออบอุ่นภายในตัวเอง

การประกอบหน้าที่การงานเมื่อมีธรรมภายในใจแล้ว ย่อมไม่หลวมตัวไปอย่าง ง่ายตาย เพราะมีธรรม ระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์อยู่เสมอ จะทำบาปทำ กรรมอะไรก็รู้สึกมีความหิริโอตตปปะ สะดุ้งกลัวต่อบาปต่อกรรมภายในใจแล้วทำไม่ลง นอกจากผู้ไม่มีศาสนานั้นทำได้ทุกอย่าง ไม่เลือกว่าดีหรือชั่ว ถือเอาความอยากความ ทะเยอทะยานความต้องการ เป็นเครื่องจูงลากไปโดยถ่ายเดียวเท่านั้น พวกไม่มีศาสนา

จึงไม่คำนึงถึงบาปถึงกรรมนรกอเวจีที่ไหน จึงสนุกสร้างตั้งแต่บาปหาบตั้งแต่กรรม ขนตั้งแต่ไฟเข้ามาเผาจิตใจ เวลาตายแล้วก็จมลงนรก ๆ

สัตว์โลกที่ทำบาปทำกรรมจมลงในนรกนี้มีจำนวนนับไม่ได้เลย มากที่สุด เพราะกิเลสเป็นเครื่องจุดลากสัตว์ทั้งหลายให้ทำบาปทำกรรมอย่างเดียวกัน ให้ทำบุญสุหนทานอย่างนี้ไม่มีในกิเลส จะดึงดูตไปเพื่อทำความชั่วช้าลามกโดยถ่ายเดียว

ด้วยเหตุนี้คนไม่มีศาสนาไม่เชื่อศาสนาจึงเป็นผู้ที่รับเหมาความทุกข์โดยถ่ายเดียว ในนรกหลุมนั้น ๆ ไม่มีเว้นไม่มีว่าง เต็มไปด้วยสัตว์ประเภทไม่กลัวบาปนี้แล ที่ไปจมกันอยู่ในนรกนั้น กิเลสมันก็หลอกว่าบาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี นี่คือกิเลสหลอกสัตว์โลกให้จม แล้วเคยหลอกสัตว์โลกให้จมมานานแสนนานแล้ว ที่เต็มอยู่ในนรกนั้นล้วนแล้วตั้งแต่ถูกกิเลสหลอกลวงตมตุนให้หลวมตัวทั้งนั้น

ธรรมไม่มีแม้บทเดียวบาทเดียวที่จะหลอกลวงสัตว์โลกให้ตกนรกหมกไหม้ นอกจากสอนสัตว์โลกให้ทำคุณงามความดี มีการให้ทาน รักษาศีล ภาวนา โดยลำดับลำดับผลที่ได้ก็คืออย่างน้อยมาเกิดเป็นมนุษย์ผู้มีสมบัติผู้ดี มีสง่าราศี มีวาสนา จากนั้นก็ไปสวรรค์ พรหมโลก แล้วเมื่อมีอำนาจวาสนามากขึ้นเพราะการสร้างคุณงามความดีนี้เต็มที่แล้ว ก็ถึงนิพพานได้ นี่คือธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่เคยหลอกลวงสัตว์โลกให้ลุ่มจมแต่ไหนแต่ไรมา

แต่เรื่องของกิเลสแล้ว นับตั้งแต่ปุ๋ยตายายลูกเต้าหลานเหลนของกิเลส เป็นสกุลที่ตมตุนโลกตลอดมาให้ลุ่มจมกันไม่มีวรรคมีตอนจนกระทั่งบัดนี้ ถ้าโลกยังไม่เซ็ดหลาบ อิมพอกกับความตมตุนของกิเลสนี้แล้ว โลกกับนรกก็ไม่ห่างไกลกันตลอดไป ไฟจะเผาสัตว์โลกผู้เหมานรกว่าไม่มีนั้นแล มากยิ่งกว่าผู้ที่เชื่อว่านรกมีแล้วมีความขยะแขยงต่อการทำบาป

สิ่งที่ดึงดูตสัตว์ทั้งหลายให้ทำนั้น คือความอยากความทะเยอทะยาน ความติดความดีนไปตามกระแสของมันโดยถ่ายเดียวเท่านั้น โลกเอาให้จนตายก็ได้ ไม่มีป่าช้าคนที่โลภมาก ๆ มีแต่ความอยากความทะเยอทะยาน ได้เท่าไรไม่พอ ขนมากองเท่าภูเขาก็ไม่พอ สมบัติเงินทองข้าวของขนมาเท่าภูเขากองหนึ่ง ยังอยากได้อีกภูเขาสองลูกสามลูกขึ้นไปอีก ให้เป็นตั้งแต่สมบัติเงินทองของบุคคลผู้เดียวที่โลภมาก ๆ นี่เท่านั้นสุดท้ายก็กว้านเอาไปหมด ว่าทั้งโลกนี้ให้เป็นสมบัติของเราแต่ผู้เดียว ให้มีชื่อเสียงโด่งดังว่าเป็นมหาเศรษฐีครอบโลกธาตุด้วยสมบัติเงินทอง มีชื่อเสียงโด่งดังแต่ผู้เดียว นี่คือกิเลสหลอกลวงสัตว์โลก แล้วก็พาให้สัตว์โลกติดดีนกระเสือกกระสนวิ่งตามมันไปเมื่อไม่สมหวังแล้วก็จมกันไป ๆ มีจำนวนมาก ไม่เคยได้สมหวังเพราะวิ่งตามกิเลสนี้เลย เหล่านี้เป็นสกุลของกิเลสทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนไม่ให้โลกมากจนเกินไป ให้มีธรรมเป็นเครื่องหักห้าม เหยียบเบรกห้ามล้อเอาไว้อย่าให้มันรุนแรง อยากพอกอยู่พอกินพอบเป็นพอบไปของคนผู้มี ธรรม ย่อมไม่กระเสือกกระสนกระวานกระวายสร้างทุกข์ให้ตนเอง ส่วนมากเหลือตน เหลือตัวไป ผู้มีธรรมย่อมมีสติ ย่อมมีความรู้สึกตัว รู้จักประมาณ ไม่เกินเหตุเกินผล เหมือนกิเลสหลุดลากไปด้วยความลืมนั่น นี้เรียกว่ากิเลสทั้งนั้น ที่หลุดลากให้สัตว์ทั้งหลาย ไปจมในนรกไม่มีประมาณ

นรคนนี้มีมากก็กัปก็กัลป์ นับไม่ได้เลยว่าเงื่อนต้นกับเงื่อนปลายของนรคนนั้นจะไป ลื่นสุดกันที่ตรงไหน ไม่มี มีอย่างนี้ตลอดไปเช่นเดียวกับสัตว์ทั้งหลายที่ตกนรก ตก ตลอดไปอย่างนี้ ได้รับความทุกข์ความทรมานตลอดไปอย่างนี้ ไม่มีเงื่อนต้นเงื่อนปลาย เหมือนกัน พอสัตว์นรกรายนี้ผ่านขึ้นมา เอ้า สัตว์นรกรายอื่นหลวมลงไปสวามลงไปแทน กันไป มากกว่านั้นไปอีกเป็นลำดับ นรคนจึงไม่มีเงื่อนต้นเงื่อนปลายที่บรรจุสัตว์นรกทั้งหลายตลอดมา แล้วจะตลอดไปอย่างนั้น เมื่อยังเชื่อกิเลสไม่มีวันเซ็ดหลาบอ้มพอบอยู่ ตราบใด ความทุกข์ที่จะต้องถูกแผดเผาภายในหัวใจในนรก ในสถานที่ใดก็ตาม จะไม่มี เงื่อนต้นเงื่อนปลายเหมือนกัน จะเผาไปตลอดเวลา

นี่ละเรื่องของศาสนาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะมาจุดมามากมารั้งจิตใจของ เราไว้ไม่ให้เลยเถิด อยากก็ให้อยู่พอบประมาณ คนมีกิเลสย่อมมีความอยากเป็นธรรมดา แต่อยากของคนผู้มีธรรมะไม่เรียกว่าเป็นกิเลส อยากของคนผู้มีธรรมในใจนี้เป็น กิเลสล้วน ๆ เผาตัวทั้งนั้น เพียงความโลภเท่านั้นก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน นี่ก็เป็นตัว ทำคนให้เสียหายประเภทหนึ่ง ท่านเรียกว่ากิเลส คือสิ่งมัวหมอมืดต้อปิดบังจิตใจไม่ ให้รู้บุญรู้บาป มีแต่ความอยากความทะเยอทะยานอย่างเดียวนั่น เป็นเครื่องหลุดลาก โดยไม่มีวันมีคืน ไม่มีวันอ้มพอบ ความทุกข์จึงท่วมท้นในหัวใจของบุคคลแต่ละคน ๆ

ท่านสอนให้รู้เรื่องราว อย่าให้เลยเถิดเตลิดเปิดเปิง ความทุกข์จะไม่มีใครเป็นผู้รับ นอกจากผู้มี ความหิวโหยทะเยอทะยานมาก แล้วก็พกความผิตหวังเข้ามาสู่ใจ เอา ไฟเผาไหม้จิตใจของตนไปตลอดเท่านั้น ท่านจึงสอนให้ยับยั้ง ให้รู้จักประมาณพอบดับ พอบดี นี่ก็เป็นประเภทหนึ่ง ประเภทที่หนักแน่นที่สุด

อันเรื่องความโกรธ ความฉุนเฉียว ที่ท่านว่ากิเลส ๆ นั้น เกิดจากสิ่งเหล่านี้แหละ เมื่อไม่สมมักสมหมายสมหวังแล้ว ย่อมเกิดความเคียดแค้นขุ่นมัว เป็นไฟสุ่มอยู่ภายใน จิตใจตลอดเวลา นี่แหละศาสนาจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ที่เราจะปฏิบัติให้เป็นไป สม กับเราเป็นชาวพุทธ

คำว่าชาวพุทธ ต้องมีพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ สถิตอยู่หัวใจ มีสติระลึกรู้ บุญ ระลึกรู้บาป อยู่เสมอ ระมัดระวังตัวเสมอ เรียกว่าชาวพุทธ ถ้าไม่ระลึกถึงบุญถึง

บาปแล้วก็ไม่เรียกว่าชาวพุทธ พุทฺโธ แปลว่า ความรู้สึกตัว ในฐานะของพวกเรา มีสติรู้
 ลึกตัวเสมอ ไปที่ไหนอย่าลืมพุทฺโธ ธัมโม หรือสังโฆ ติดใจไปเสมอ คนนั้นไม่ค่อยลืมตัว
 ง่าย ๆ การทำบาปถึงแม้จะมีตามวิสัยของปุถุชน ก็ไม่มากเหมือนคนไม่มีศาสนา คนไม่
 มีศาสนานี้กำเต็มมือเลย ไม่ว่าจะไรคว่ำเต็มมือ ๆ ไฟก็เต็มหัวอกทันที ๆ ต่างกันกับคน
 ที่มีศาสนา เราจึงต้องให้มีศาสนาเป็นเครื่องระลึกยึดไว้เสมอ

หลักใจเป็นสำคัญ หลักใจคือหลักธรรม ต้องมีธรรมกำกับใจของเรา อย่าลืมเนื้อ
 ลืมตัว เราเกิดมานี้เกิดมาด้วยอำนาจแห่งบุญแห่งกรรม กรรมดีกรรมชั่วพาให้เกิด
 จำแนกแจกสัตว์ให้เป็นประเภทต่าง ๆ กัน ประณีตเลวทราม ฐานะสูงต่ำ ความโง่ความ
 ฉลาด เป็นไปเพราะอำนาจแห่งกรรมด้วยกัน เมื่อเราเชื่อกรรมแล้วเราก็เลือกเฟ้นกรรม
 ที่ดีมาทำ กรรมที่ชั่วให้ปิดเป่าออกไปเสมอ เรียกว่าผู้เชื่อศาสนา แล้วบำเพ็ญตนอยู่ด้วย
 ธรรม

ไปที่ไหนอย่าลืมพุทฺโธ ระลึกไว้เสมอภายในใจ เรียกว่าเราระลึกธรรมอันเลิศเลอ
 ภายในจิตใจของเรา ไม่ว่าจะระลึกพระพุทฺธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นธรรมอันเลิศ
 เลอด้วยกัน ฝังอยู่ภายในใจ ใจของเราก็มีคุณค่าตลอดเวลา ไม่ว่าจะการยืนการเดินการนั่ง
 การนอน การเคลื่อนย้ายไปทางไหน มีพุทฺโธติดใจแล้วเรียกว่าใจที่มีคุณค่าใจมีราคา ใจ
 มีหลักยึด ใจมีฝั่งมีฝา ให้พากันระลึกอันนี้ไว้ภายในใจอย่าให้ลืม นี่ละชาวพุทธเราต้องมี
 หลักเกณฑ์เป็นเครื่องยึด คือ พุทฺโธ ธัมโม สังโฆ และเชื่อบุญเชื่อกรรม อย่าเชื่อตาม
 ความอยากความทะเยอทะยาน เพราะสิ่งเหล่านี้พาคนให้ล่มจมมามากต่อมากแล้ว ให้
 เชื่อเหตุเชื่อผลเชื่อบุญเชื่อกรรมเชื่อธรรมของพระพุทฺธเจ้า เราจะเป็นคนดีเป็นคนดี

ที่สำคัญก็คือว่า ให้เป็นงานประจำวันเราเลยนะ คือวันหนึ่ง ๆ เวลาจะหลับนอน
 ขอให้พากันไหว้พระ นี่หมายถึงว่างานของกิเลสมันแย่งเอาเสียเหลือเกิน ไม่ให้มีเวลา
 ว่างเลย เราก็ให้ไปแย่งจากมันกลับมา ในวันหนึ่ง ๆ เวลาจะหลับนอนให้ได้สัก ๑๐
 นาทีสำหรับฆราวาสเรา ๑๐ นาทีนี้เป็นเวลาเรานั่งภาวนาไหว้พระ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 สุวากฺขาโต สุปฺปฏิปนฺโน แล้วนั่งทำใจให้สงบ ระลึกพุทฺโธ ธัมโม สังโฆ บทใดก็ได้ให้ติด
 กับใจ มีสติกำกับไว้กับคำว่าพุทฺโธ ๆ อย่าให้เผลอไปที่ไหน ความคิดความปรุงแม้กิเลส
 มันลากออกไปให้คิดภายนอกอยู่เสมอมาไม่มีความอึดพอ แม้ในขณะที่เราจะภาวนานั้น
 มันก็มาแย่งเอาไปจนได้ จึงต้องบีบบังคับด้วยสติ ให้อยู่กับคำว่าพุทฺโธคำเดียว

นึกพุทฺโธ ๆ ให้อยู่ภายในใจอย่างนี้ทุกวัน ๆ อย่าได้ปล่อยวาง อย่างน้อยให้ได้
 ๑๐ นาที นึกภาวนาในเวลานั้น นี่เป็นเครื่องหมาย เป็นเครื่องยืนยัน ในการสร้างราก
 สร้างฐานสร้างเรือนของใจด้วยธรรมชั้นที่ใจของเรา ใจเราจะมี ความสงบเย็น มีพุทฺโธ
 หรือธัมโม หรือสังโฆ ตามแต่จริตชอบในธรรมบทใดก็ตาม หรือจะกำหนดอานาปานสติ

กำหนดลมหายใจเข้าออกด้วยความมีสติก็ตาม เหล่านี้เป็นบทธอบรมจิตใจ ให้รวม กระแสที่มันคิดซ่านไปในที่ต่าง ๆ เข้ามาสู่จุดรวมคือใจดวงเดียว แล้วจิตจะมีความสงบ เย็นขึ้นมาในเวลานั้น

บางรายอาจจะเกิดความแปลกประหลาดอัศจรรย์ขึ้นมาในเวลาใดก็ได้ หรือเรา แต่ละคนอาจจะเกิดความแปลกประหลาดขึ้นมาในวันเวลาใดก็ได้ เมื่อเราทำอยู่ทุกวัน ไม่หยุดไม่ถอย ด้วยความมีสติดังที่กล่าวนี้ ทีนี้เมื่อจิตมีความสงบเย็นขึ้นมาด้วยการ กำหนดภาวนานี้แล้ว จิตจะแสดงความแปลกประหลาดขึ้นมาภายในตัวเอง ความสุขไม่เคยปรากฏมาตั้งแต่วันเกิด ก็จะปรากฏในขณะที่จิตสงบเวลาภาวนานั้นจนได้ ความสงบ เมื่อปรากฏภายในใจแล้ว จะทำให้เจ้าของตื่นตื่นอัศจรรย์แปลกประหลาด ดุดตี๋ในเวลาต่อไป

ไปทำหน้าที่การงานอะไรอยู่ก็ตาม เราจะระลึกถึงความสงบของใจที่แสดง ความแปลกประหลาดอัศจรรย์ของเรา ที่เป็นในเวลาภาวนาแต่ผ่านไปแล้วนั้นอยู่เสมอไม่ ปล่อยวาง เป็นอารมณ์อยู่เสมอ เพราะความเสียดาย ความอึดเอิบภายในจิตใจ แล้วก็ ทำใจของเราให้มีความขยันหมั่นเพียรมากขึ้น เชื่อบุญเชื่อกรรมหนักเข้าไปเป็นลำดับ ก็ ยิ่งจะทวีความสงบเย็นใจขึ้นด้วยการภาวนาเรื่อย ๆ แล้วเวล่ำเวลาภาวนา ที่เคยนั่ง ภาวนาประมาณ ๑๐ นาที ก็กลายเป็น ๒๐ นาที ๓๐ นาที กลายเป็นชั่วโมงและกลายเป็นหลายชั่วโมงไปได้ ด้วยความเพลินในการภาวนาด้วยจิตสงบของเรา

จิตเมื่อได้เต็มธรรม มีความเพลิดเพลินภายในตัวเอง ความสุขที่ปรากฏขึ้นกับจิต อันนี้ เป็นความสุขที่ไม่ล่อแหลมต่ออันตราย เหมือนความสุขทางโลกที่กิเลสป้อนให้ บ้างเล็กน้อย แล้วกลายเป็นพินเป็นไฟขึ้นมาในฉากหลังของมัน แต่ความสุขที่เกิดขึ้น จากด้านภาวนานี้ไม่เป็นเช่นนั้น จะมีความสงบเย็นใจเอิบอ้อมอยู่อย่างนั้น แม้จะหายไป แล้วก็ตาม อารมณ์ที่เคยเป็นกับใจเรานั้นจะไม่ลืมกันง่าย ๆ และจะปลูกศรัทธาความ เชื่อ และจะปลูกความพากความเพียรความอดส่ำห้พยายามให้หนักขึ้นทุกวัน ๆ จน กลายเป็นผู้มีหลักใจภายในตัว นี้เรียกว่าหลักใจหรือเรือนใจ ปรากฏขึ้นแล้วกับเราที่ว่า เป็นชาวพุทธ ได้เด่นชัดแล้วในหัวใจของเรา นี้เรียกว่าชาวพุทธ

ให้มีหลักใจจึงเรียกว่าชาวพุทธที่แท้จริง เพียงนับถือพระพุทธศาสนาเฉย ๆ แล้วประกาศตนว่าเป็นชาวพุทธนั้นก็เพียงพอลมปากเท่านั้น ถ้าเราไม่ปฏิบัติตนตาม หน้าที่แห่งชาวพุทธ เช่น เจริญภาวนาให้จิตใจมีความสงบเย็นบ้างแล้ว คำว่าชาวพุทธก็ ไม่มีความหมายอะไร ก็เท่ากับเขาไม่เป็นชาวพุทธนั้นแล เราจึงต้องมีงานการให้ทำต่อ ชาวพุทธของเรา เวลาภาวนา

ขณะที่จะหลับจะนอนนั้นไม่มีงานอะไรมายุ่งเหยิงก่อกวน เป็นเวลาที่ได้อีกโอกาส ซึ่งเราจะบำเพ็ญธรรมเข้าสู่ใจของเรา ให้ใจมีอาหารเครื่องหล่อเลี้ยงได้แก่ธรรมเป็น เครื่องสงบใจแกใจของเราแล้ว ใจก็มีอาหารเครื่องหล่อเลี้ยง ร่างกายก็มีที่อยู่อาศัย มี อาหารการบริโภคเครื่องใช้ไม้สอยไม่อดไม่ยาก พอเป็นพอไป จิตใจก็มีธรรมเป็น เครื่องดื่ม เรียกว่าเราไม่ขาดทั้งอาหารภายนอก คือทั้งสิ่งอาศัยภายนอกเพื่อร่างกาย ได้ แก่ที่อยู่อาศัยต่าง ๆ ทั้งเรื้อนใจเครื่องอาศัยภายในได้แก่ธรรม เราจะมี ความสม่ำเสมอไม่เดือดร้อน

เฉพาะอย่างยิ่งผู้มีหลักใจเป็นสำคัญมาก พอปรากฏความสุขความเย็นใจ ใจมี ธรรมเป็นหลักเครื่องยึดถือเท่านั้น สิ่งภายนอกเลยเป็นของไม่จำเป็นไปโดยลำดับลำดับ กลายเป็นความจำเป็นเฉพาะเรื่องจิตใจกับธรรมเท่านั้น ๆ เท่านั้นไปเรื่อย ๆ นี้เรียกว่า ผู้มีเรื้อนใจ ผู้นี้ตายเมื่อไรก็ตายเออะ เมื่อมีเรื้อนใจคือธรรมเป็นความอบอุ่นแล้ว ตาย เมื่อไรเป็นสุข ไปสวรรค์ พรหมโลก ได้ทันที ๆ นี้เรียกว่าชาวพุทธสร้างชาติเพื่อเป็น ความสุขความเย็นใจแก่ตน ให้พากันสนใจสร้างจุดนี้ไว้ทุกวัน ๆ อย่าปล่อยอย่างว้าง

ศาสนาพระพุทธเจ้านี้เป็นศาสนาอันเลิศเลอที่สุดแล้ว ไม่มีศาสนาใดเสมอ เหมือน เราไม่ได้เหยียบย่ำทำลายศาสนาใด แต่เครื่องยืนยันแห่งความจริงของศาสนา พุทธเรา นี้ เป็นความแม่นยำมากที่สุด พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาจากอริยสัจ ๔ อริยสัจ ๔ นี้แลเป็นโรงงานอันใหญ่โตมากสำหรับผลิตท่านผู้บริสุทธิ์ขึ้นมา พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ พระสาวกอรหัตตอรหันต์ทั้งหลายทุก ๆ องค์ อุตบัตินั้นมาจากท่ามกลางแห่ง อริยสัจนี้ทั้งนั้น เพียงอุบัตินั้นพระองค์เดียวเท่านั้นก็ประกาศก้องขึ้นทันทีเลยว่า บรรดา ผู้บริสุทธิ์ทั้งหลายบริสุทธิ์ขึ้นจากจุดนี้ทั้งนั้น ผู้จะบริสุทธิ์ในกาลต่อไปก็ต้องมาผุดขึ้น ที่ท่ามกลางแห่งอริยสัจนี้เท่านั้น นี้เรียกว่าโรงงานผลิตท่านผู้บริสุทธิ์เลิศเลอขึ้นมา จาก ท่ามกลางอริยสัจ ๔ นี้ จึงเป็นศาสนาที่ทำหายความจริงได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

อย่างเราทั้งหลายปฏิบัตินี้ก็เอาชี ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ความ บริสุทธิ์จะอุบัติขึ้นในจุดเดียวกันนี้ทั้งนั้น ศาสนาไม่เคยลดเคยละไม่เคยด้อย ไม่เคยครี ไม่เคยล้าสมัยตลอดมา มีแต่กิเลสมันตีตลาดเหยียบย่ำทำลายศาสนาให้เป็นของปลอม ไปเท่านั้น กิเลสกลายเป็นของจริงขึ้นมาทุกวี่ทุกวัน จึงประหนึ่งว่าศาสนาไม่มีคุณค่า เพราะตัวเองหมุนไปทางกิเลสว่ามีคุณค่าไปเสีย ไม่สนใจกับศาสนาที่มีคุณค่า เราก็เลย กลายเป็นคนหมดคุณค่าไปตาม ๆ กันทั้งที่ศาสนามีอยู่ เพราะฉะนั้นจงพากันยึดหลัก ศาสนานี้ไว้ภายในจิตใจให้ดี เราจะมี ความแน่นหนามั่นคง

อย่าเอนเอียงกับศาสนาใด ๆ ที่จะเลิศเลอยิ่งกว่าพุทธศาสนานี้ไม่มี พุทธศาสนา นี้เป็นศาสนาของท่านผู้สิ้นกิเลสโดยตรง ศาสนานอกนั้นเป็นศาสนาของคนมีกิเลสของ

คลังกิเลส ย่อมมีอุป ๗ คำ ๗ คำดำก้าขาวไปตามภาษาของคนที่กิเลสนั้นแล พุดไม่ทราบว่าเป็นจริงหรือไม่จริง เอาความแน่นอนในใจไม่ได้ เพราะไม่สิ้นกิเลส ความสงสัยย่อมมีอยู่ภายในใจของผู้เป็นเจ้าของศาสนา จึงเอาความแน่นอนไม่ได้

พระพุทธานี้เป็นศาสนาที่เลิศเลอ ผู้ตรัสรู้กิเลสสิ้นไปหมดแล้ว กระจ่างแจ้งด้วยการสอนศาสนาทุกแห่งทุกมุม เราได้นับถือพระพุทธศาสนาแล้วอย่าปล่อยอย่างวาง ให้พากันอุตสาหะพยายาม เรื่องความลำบากลำบากนั้นมียู่ด้วยกันทุกคนนั้นแหละร่างกายก็ต้องการเพราะมีความบกพร่องต้องการตลอดเวลา ต้องพวยพูกินพวยขับพวยถ่าย มีที่อยู่อาศัย มีปัจจัยเครื่องใช้ไม้สอย เครื่องปรนปรือกันอยู่ตลอดเวลา แล้วสุดท้ายเรื่องความปรนปรือทางร่างกายนี้ มีมากกว่าความปรนปรือบำรุงจิตใจ จนไม่มองดูจิตใจเลยมีมากต่อมากเวลานี้สำหรับชาวพุทธเรา

ที่ไหนมีแต่ความปรนปรือเกี่ยวกับเรื่องร่างกายคือวัตถุเสียทั้งนั้น อะไรก็ให้ตีให้เยี่ยงม บ้านก็ให้หรูหราฟูฟ่าสดสวยงดงาม ที่อยู่ที่อาศัยที่นอนหมอนมุ้งประดับประดา ตกแต่งไปทุกแห่งทุกมุม แม้ที่สุดในห้องน้ำก็ประดับประดาเสียจนเป็นบ้าเลย นี่อำนาจของกิเลสมันไม่มีสิ้นสุด เราหวังความสุขเพราะวัตถุเหล่านั้นไม่มีทาง ต้องหวังความสุขจากธรรมเข้าสู่จิตใจ ผู้มีธรรมภายในจิตใจไม่ฟุ้งเพื่อเห่อเหิมเกินเนื้อเกินตัว ที่อยู่ที่กินที่อาศัยที่นอนหมอนมุ้งพอดีพอดีไม่ให้เลยธรรมชาตินี้ไป นี่เรียกว่าผู้มีธรรม

อ้าว ย่นเข้ามา พระมีธรรมก็เหมือนกัน พระเป็นอันดับหนึ่งในความรู้สึกประมาณ ในความเป็นอยู่ใช้สอยทุกอย่าง พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนให้อยู่ตามรุกขมุขุมไม้ นั่นแหละคือที่อยู่โดยหลักธรรมชาติ ไม่ได้ตกแต่งหรูหราฟูฟ่าวุ่นวายอย่างปัจจุบันนี้ ซึ่งกิเลสสร้างให้ สร้างวัดก็กิเลสเข้ามาสร้างส้วมสร้างถ่านสร้างบ้านสร้างเรือนให้ทั้งหมด มันไม่ได้สร้างธรรม เราว่าสร้างวัดก็กิเลสก็มาสร้างส้วมสร้างถ่านให้ ที่อยู่ที่กินหรูหราฟูฟ่า ทุกสิ่งทุกอย่างโก้โก้ไปหมดเลย เป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น

สร้างวัดแทนที่จะสร้างให้เป็นที่อยู่ของอรรถของธรรม กลายเป็นสร้างให้กิเลสอยู่ ให้เป็นส้วมเป็นถ่านของกิเลสเสียทั้งนั้น อะไรมีแต่ต้องการสดสวยงดงามไปทางด้านวัตถุ อันเป็นเรื่องของกิเลสไปเสียทั้งนั้น ส่วนที่จะให้สดสวยงดงามทางด้านจิตใจ ด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญาเฉลียวฉลาด ชักฟอกจิตใจของตนให้สว่างงามและแผ่ใสสว่างกระจ่างแจ้งขึ้น จนกระทั่งถึงความพ้นทุกข์ จะไม่ปรากฏแก่นักบวชเราแล้วเวลานี้จะมีแต่กิเลสตีตลาดลาดเลาสร้างส้วมสร้างถ่านให้ ทั้งที่อยู่ที่อยู่ปัจจัยเครื่องใช้ ทั้งกายวาจาใจที่แสดงออก มีแต่กิเลสทำงานเสียทั้งนั้น เลยกลายเป็นงานของกิเลสเต็มพระเต็มณระเต็มวัดเต็มวา แล้วเราจะหามรรคผลนิพพานที่ไหน

ทำอะไรก็ได้ฉันนั้น ทำไปเพื่อกิเลสก็ได้กิเลส ทำไปเพื่อธรรมก็ได้ธรรม ถ้าเป็นเรื่องของธรรมแล้ว อย่างที่สอนตะกั๊นนี้เอง รุกขมูลเสนาสน์ เป็นหลักธรรมชาติ อยู่ที่ไหนกระต๊อบกระแต๊บบพออยู่ได้อยู่ไป แต่หลักใหญ่คือการชำระจิตใจเพื่อความสะอาด ผ่องใสและบริสุทธิ์บริบูรณ์ นั้นเป็นเข็มทิศทางเดินอันแน่วแน่ เป็นภาระจำเป็นอย่างยิ่งของนักบวชเรา นี่ค้องานของพระ งานของพระคือการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา นี้เรียกว่างานของพระ ไปที่ไหนอยู่ที่ไหนมีสติ เรียกว่างานของพระ มีสติประจำตัว มีปัญญาคิดอ่านไตร่ตรองรอบตัว นี้เรียกว่างานของพระ

เดินจงกรมเอาสติจับดูจิตมันคิดเรื่องอะไรบ้าง คิดเรื่องข้าศึกศัตรู เรื่องกิเลส ตัณหาประเภทใด กำจัดมันออกไปด้วยสติด้วยปัญญาตลอดเวลา เดินจงกรมก็ดี นั่งสมาธิภาวนาก็ดี มีแต่การชำระกิเลสล้วน ๆ นี้เรียกว่างานของพระ นอกนั้นไม่ใช่งานของพระ มันกลายเป็นงานของฆราวาสญาติโยม งานของโลกของสงสาร งานของกิเลส ตัณหาไปเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าในวัดนอกวัดเป็นแบบเดียวกัน ในพระในเณร สร้างแต่กิเลส ตัณหาเต็มหัวใจ หัวใจกรุงรังด้วยกิเลสตัณหาไม่สนใจ สนใจแต่สิ่งภายนอกประดับ ประดาตกแต่งให้หรูหราฟู่ฟ่าไปหมด นี่ค้องความสะอาดภายนอกอันเป็นเรื่องของกิเลส ซึ่งเป็นเรื่องความสกปรกในสายตาของธรรมเป็นอย่างมาก แต่เราก็ไม่มองเห็น มองดูแต่ความสวยงามข้างนอก ความสวยงามข้างในนั้นเป็นยังงิไม่ได้ดูเลย

ดูหัวใจดวงใดก็มีแต่พินแต่ไฟระคะตัณหาท่วมท้น โทสะท่วมท้น กิเลสทุกประเภทท่วมท้น ความโลภท่วมท้นเต็มหัวใจ ตืดตื้นไปตามอำนาจแห่งความโลภ ระคะ ตัณหาเต็มหัวใจ นี่หรืองานของพระ ถามตัวเองอย่างนี้ ผู้ปฏิบัติต้องทดต้องสอบถามตัวเอง แก่ไขดัดแปลงไปเสมอ เรียกว่าเป็นผู้ทำงานโดยแท้ นี่ละงานของพระค้องานชำระ กิเลส ไม่ใช่งานสั่งสมกิเลส งานสั่งสมชื่อเสียงกิตติศัพท์กิตติคุณ ยศถาบรรดาศักดิ์อะไรต่าง ๆ นั้นเป็นชื่อของโลกเขาต่างหาก

เวลานี้กิเลสมันแหลมคมรู้ใหม่ พวกเรารู้ใหม่ มันให้เอาความดิบความดีไปไว้ ตามชื่อตามเสียงตามชั้นตามภูมิ ไปไว้ตามยศถาบรรดาศักดิ์ ว่าคนนั้นดีอย่างนั้น คนนี้ ดีอย่างนี้ พระองค์นี้ดีอย่างนั้น พระองค์นี้ได้สมุห์ พระองค์นี้ได้โบฎีกา พระองค์นี้ได้ เป็นปลัด พระองค์นี้ได้พระครู พระองค์นี้ได้เจ้าคุณ มันให้ไปติดอยู่กับเจ้าฟ้าเจ้าคุณ ยศ ถาบรรดาศักดิ์ไปโน้นเสีย ความดีภายในใจมันไม่ไหม้ลง ทีนี้ภายในใจก็กรุงรังหา ความดีไม่ได้ ไปอยู่กับกระต๊อบดินสอกับชั้นกับภูมิกับชื่อกับเสียงลม ๆ แล้ง ๆ ไปเสีย หมด พระท้องค์หาความดีไม่ได้เลย ถ้าเราไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของพระงานของพระ ค้องชำระกิเลสด้วยความมีสติ โดยวิธีเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาทุกเวลา นี้เรียกว่างาน

ของพระซาร์กิเลส แล้วจิตใจจะมีความสว่างขึ้นไปโดยลำดับลำดับ สดท้ายเราก็สว่าง
งามภายในตัวของเรา

ภายนอกจะอดอยากขาดแคลนอะไรไม่สนใจ สนใจหามันอะไร เกิดมาก็ได้อาศัย
อยู่แล้ว ยิ่งเป็นพระด้วยแล้วไปที่ไหนบิณฑบาตไม่เคยอดตายละพระผู้ปฏิบัติ บวชมา
แล้วพวกญาติโยมเขามีศรัทธาพร้อมที่จะให้อยู่เสมอ แต่ตัวชี้เกียจ กินแล้วก็นอน กอน
แล้วก็กิน หัวติดหมอนตลอดเวลาเท่านั้น เลยกลายเป็นพระประเภทหมูขึ้นเขียงไป ถ้า
พูดถึงเรื่องมรรคผลนิพพานดีไม่ตีหัวเราะกันด้วยซ้ำไป นั่นเห็นไหมพระเป็นสัตว์เป็นลิง
พระไม่ได้เป็นพระ พระต้องสนใจในอรรถในธรรม ในหน้าที่การงานของตัวเอง เดิน
จงกรมนั่งสมาธิซาร์กิเลส ตามทางเดินของพระพุทธเจ้าที่สอนให้พระดำเนิน ดำเนิน
อย่างนี้ ไม่ได้สอนให้แบบโลเลอย่างทุกวันนี้

ทุกวันนี้เป็นโลกเป็นสงสารไปหมด ในวัดก็เอางานของโลกมาใช้ กิริยาของโลก
มาใช้ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นกิริยาของกิเลสเต็มวัดเต็มวาเต็มพระเต็มเณรไปหมด ทาอรรถ
หาธรรมจะสิงสถิตอยู่ไม่ได้เลย ทำวัดทั้งวัดเลยกลายเป็นส้วมเป็นถ่านของกิเลสไปหมด
ธรรมไม่มีติดวัด ธรรมไม่มีติดพระติดเณร ถ้าเราไม่ได้สนใจปฏิบัติซาร์ ดั่งพระพุทธ
เจ้าทรงสอนแล้ว อย่งไรก็จมตลกดเหมือนกันกับขบรวาสญาติโยมไม่ผิดกันเลย เพราะ
กิเลสไม่ได้กลัวใคร กลัวแต่ธรรมเท่านั้น ถ้ามีสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม กำจัด
กิเลสแล้ว กิเลสต้องกระจายออกไป ๆ สดท้ายก็บริสุทธิ์ขึ้นมาได้ ดั่งพระพุทธเจ้าและ
สาวกทั้งหลายท่านบริสุทธิ์แล้ว ด้วยความ پاکความเพียรของท่าน ให้พระลูกพระหลาน
จำเอาไปปฏิบัติ

มรรคผลนิพพานพร้อมเสมอที่จะสนองความเพียรของเรา ผู้มีความสามารถแก้
กล้าด้วยวิธีการใดเอาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่าไปสนใจกับเรื่องโลกเรื่องสงสาร มีแต่
เกิดกับตายกองกันอยู่นี้มากก็ก๊อปก็กลบแล้ว มันจะเลิกละไปไหนอันเกิดกับตายนั้น ไป
ที่ไหนป่าช้าเต็มบ้านเต็มเมืองเต็มโลกเต็มสงสาร ไม่ว่าที่ไหน ๆ มีแต่ป่าช้า ก็เพราะมี
เกิดกับมีตายติดกันอยู่นั้นแล เราอย่าไปสนใจ พิจารณาส่งเหล่านี้ให้เห็นเป็นภัยภายใน
ใจแล้วสลัดออกหมด จิตบริสุทธิ์พุทธโธแล้วไม่ต้องมาเกิดมาตายอีกต่อไป เพราะความ
 پاکเพียรดังที่กล่าวนี้ งานของพระเป็นงานที่สิ้นสุดยุติถึงพระนิพพานได้ ถ้าดำเนินตาม
พระพุทธเจ้านี้แล้ว นอกนี้ไม่มีทาง มีแต่จะจมถ้ำเดียว ๆ

วันนี้เทศน์ไป ๆ รู้สึกว่าเหนื่อย การแสดงธรรมให้พี่น้องทั้งหลายฟังนี้ก็เห็นว่า
สมควรแก่กำลังวังชาเวลานี้ เหนื่อย จึงขอความสวัสดิ์จึงมีแก่ท่านทั้งหลายโดยทั่วกัน
เทอญ

พูดท้ายเทศน์

หลวงตาเหนื่อยจริง ๆ นะ ปี ๔๑-๔๒ นี้เป็นปีเหนื่อยมากที่สุดทีเดียว เพราะช่วยโลกบั้นแก่ แต่ก่อนเราก็ช่วยมาตามอหิชาศัยของเรา แต่มาคราวนี้บ้านเมืองของเราไม่เหมือนแต่ก่อนแล้ว เอนเอียงหัวนไหวก่อนข้างจะล่มจมไปได้ ต้องได้พยายามช่วยเหลือกันทุกวิถีทาง ถ้าจะปล่อยให้แต่ทางบ้านเมืองช่วยเหลือกันอย่างเดียว ก็เท่ากับเรามีแขนเดียว ต้องเอาศานนามาช่วยหนุนเข้าไปอีก จึงเท่ากับว่าคนหนึ่งมีสองแขนสองมือแล้ว พยายามไปได้ ด้วยเหตุนี้เองศาสนาจึงต้องมีความจำเป็นที่จะมาช่วยชาติบ้านเมืองเรา จึงต้องได้อุตสาห์ออกมาชี้แจงให้พี่น้องทั้งหลายทราบ ด้วยการชักชวนบิดนทาตเงินทอง ดอลลาร์ หนุนเข้าคลังหลวงของเราซึ่งกำลังบกพร่องมากเวลานี้

และนอกจากนั้นก็สอนศีลธรรมเข้าสู่ใจ เพราะใจเรานี้ขาดธรรมมากที่สุด เวลา นี้แทบจะพูดว่าไม่มีธรรมในใจเลย เค้างคว่างหาที่ยึดที่เกาะไม่ได้ ไปติดไปดินอยู่กับวัตถุภายนอก ไม่ได้สนใจกับธรรมภายในใจเลย นี่เสียมากนะชาวพุทธเรา มีแต่ติดแต่ดินกับวัตถุนั้นวัตถุนี้ อันนั้นดีอันนี้ดี ดีไปเสียทั่วโลกดินแดน คนจึงร้อนเป็นไฟไปทั่วโลกดินแดน เพราะติดดินลม ๆ แล้ง ๆ หาสาระไม่ได้ ถ้าติดดินเพื่ออบรมใจของเจ้าของให้มีความสงบเย็นบ้างแล้ว จะหนาแน่นขึ้นเป็นลำดับในความสุขทางใจ แต่ไม่ค่อยมีกัน

ให้พากันตื่นตัวนะ หลวงตาหวังใจจิตใจนี้มากกว่าอย่างอื่น การช่วยชาติบ้านเมืองด้วยวัตถุนี้ เราไม่ได้ถือเป็นเรื่องใหญ่โตอะไรมากนัก สิ่งเหล่านี้เพียงเหยียวยยาในจุดบกพร่องเพียงเท่านั้น แต่จิตใจบกพร่องนี้ทำชาติบ้านเมืองให้ล่มจมได้อย่างแน่นอน จึงต้องฟื้นฟูขึ้นด้วยอรรถด้วยธรรม ถ้าไม่มีธรรมเข้าหนุนจิตใจแล้ว ใจจะไม่มีกำลังวังชา ในการประกอบหน้าที่การงานทุกสิ่งทุกอย่าง ให้เป็นเนื้อเป็นหนังเป็นของมีกภูมิเกณฑ์ได้ จะเหลวไหลเหลวแหลกไปตามกิเลสตัณหาจุตลาคไป แล้วพาให้บ้านเมืองล่มจมได้ไม่สงสัย ถ้าใจไม่มีธรรม

ถ้าใจมีธรรมแล้ว ต่างคนต่างรู้จักการปฏิบัติหน้าที่การงานรักษาตัวเอง เช่น ความประหยัด ฟังชื่คำว่าประหยัด ไม่ว่าจะส่วนบุคคล ไม่ว่าจะครอบครัว ไม่ว่าจะสังคม ไม่ว่าจะวงราชการงานเมือง คำว่าประหยัดนี้ครอบคลุมไปแล้ว ต้องให้รู้จักประมาณ ไม่สุรุ่ยสุร่าย นี่คือการบำรุงรักษาชาติไทยของเราจุดหนึ่ง ไม่ว่าจะการอยู่การกินการใช้การสอยให้มีความประหยัดมัธยัสถ์ พร้อมหน้ากันประหยัดทุกคน ๆ แล้วเป็นการอุมชาติไทยของเราได้ด้วยกัน แล้วก็เจริญรุ่งเรืองและแน่นหนามั่นคงขึ้นเป็นลำดับ พี่น้องทั้งหลายจดจำคำนี้ไว้

ชาติบ้านเมืองของเราจะฟื้นฟูขึ้นได้ ด้วยความเป็นผู้มีกำลังใจ กำลังใจมีจากศีลจากธรรม มีธรรมเป็นเครื่องกำกับรักษา มีเหตุมีผลในการจับจ่ายใช้สอยทุกด้านทุกทาง

อย่าสُر่ยสُر่ายนี้สำคัญมาก ให้พากันจับจุดนี้ไว้ให้ดี ไปปรับตัวทุกคน ๆ นี้เรียกว่าช่วยชาติของเราโดยตรง ช่วยต้นเหตุเลยอันนี้ ส่วนเงินทองข้าวของนี้ช่วยปลายเหตุเท่านั้นนะ ไม่ได้เป็นจุดสำคัญยิ่งกว่าการช่วยต้นเหตุ คือต่างคนต่างปรับเนื้อปรับตัว เข้าสู่ความประหยัดมัธยัสถ์ หน้าที่การงานที่เป็นกฎเป็นเกณฑ์มีเหตุมีผล นี่เป็นเครื่องช่วยชาติไทยของเราได้ ทุกคน ๆ ให้พากันจำเอานะ

หลวงตาเป็นห่วงจริง ๆ เป็นห่วงพี่น้องทั้งหลาย ไม่ใช่ห่วงธรรมดา ห่วงมากจริง ๆ หลักใจไม่มีนี่ที่เป็นห่วงมาก ไชวคว่า ๆ ทั้งประเทศไทยของเราซึ่งเป็นชาวพุทธ แต่มีความไชวคว่า หาหลักใจไม่ได้เลย เสียมากนะ ยังไงให้มีพุทธโธติดใจนะ นี่คือหลักใจ ธรรมประจำใจ สติธรรมประจำเสมอ คนมีสติไม่ค่อยลืมตัว รู้ฐานะของตัวเองด้วย รู้จักสูงจักต่ำ รู้จักใกล้จักไกล รู้จักผู้เกี่ยวข้องมากน้อยทุกอย่าง คำว่ามีสตินี้จะรู้ตัว ไม่ลืมตัว ไม่ฟุ้งเพื่อเห่อเหิมเย่อหยิ่งจองหองต่าง ๆ คนมีสติ ให้นึกเอาสติตั้งเสมอ

หลวงตาเวลานี้แก่มากแล้ว จะช่วยชาติบ้านเมืองไปได้ไม่นานเท่าไร เพราะกำลังวังชาธาตุขันธ์นี้มีวัย มีความแก่เฉาชราไปได้ กำลังหมดไป ๆ แล้วก็อยู่เอง เมื่อมันหมดแล้วก็อยู่เองช่วยไม่ได้ ใจไม่มีวัย ส่วนร่างกายมีวัย ใจไม่มีวัย ธรรมไม่มีวัยเดินได้ตลอด แต่ร่างกายนี้มีวัย ร่างกายนี้เป็นเครื่องมือของใจของธรรม จึงต้องมีคร่ำคร่าชรา นี่สำคัญตรงนี้

หลวงตาท่วงพี่น้องชาวไทยเรามากทางด้านจิตใจ รู้สึกว่าไชวคว่ามากหาหลักยึดไม่ได้ ไม่สมชื่อสมนามว่าเราเป็นชาวพุทธเลย ขอให้ยึดหลักใจตามที่สอนนี้ ใจจะเย็น ใจจะมีหลัก สำคัญที่ให้ภาวนา ถ้าอยากเห็นประจักษ์ว่าหลักใจคืออะไร จะเห็นชั้นเวลาจิตสงบ ในเวลาภาวนา จะมีความแน่นหนามั่นคง แสดงตัวเป็นเนื้อเป็นหนังขึ้นมาในเวลาจิตสงบนั้น นั่นคือหลักใจได้ปรากฏขึ้นแล้วจากการอบรมจิต อันนี้สำคัญมากไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย

ใจนี้จะพาไปเกิดไปตาย ท่องเที่ยวสูง ๆ ต่ำ ๆ เรียกว่านักเกิดนักตายคือใจ ถ้าใจมีธรรมมีเครื่องยึดแล้วจะพาไปดี ตรงแนวต่อเข็มทิศทางเดิน ถ้าใจไม่มีธรรมแล้วเหลวไถ่นะ เพราะสิ่งที่จะจุดลากใจให้พาลงทางต่ำมันเต็มอยู่หัวใจเรา เราจึงต้องมีธรรมต้านทานกันไม่จั้นไม่ได้

นี่เรียกว่าได้มีโอกาสมาเยี่ยมพี่น้องชาวประจวบเรคราวนี้ หลวงตาก็เพียงคนเดียว กำลังวังชาก็ไม่พอ ไปไม่ทั่วถึง แล้วเวลานี้ขึ้นเวทีบนแก่ด้วย เทศนาว่าการก็หลงหน้าหลงหลังเดี๋ยวนี้ ไม่ได้เรื่องได้ราว ไม่เหมือนแต่ยังหนุ่มน้อย เฒ่าแก่แล้วเทศน์ลำบาก

พระลูกพระหลานทั้งหลายก็ให้พากันตั้งใจบำเพ็ญภาวนา อย่าให้เป็นพระทันสมัย พระธุดงค์พระธุดงค์เหมือนโลกสงสารเขา แล้วหัวโล้น ๆ ผ้าเหลืองคลุมหัวอยู่ใครไม่กล้าแตะ เลยกลายเป็นเรื่องสังขมาความเย่อหยิ่งจองหองขึ้นในเพศของพระ มีจำนวนมากนะ อย่าให้เป็นในพระลูกพระหลานเรา ให้ดูกิเลส ตัวไหนมันผยองพองตนขึ้นมา ฟาดมันแหลกไปเลย มุ่งต่อธรรมเท่านั้น ถ้าเรามุ่งต่อธรรมแล้วทุกอย่างสะดวกไปหมด การอยู่การกินการใช้การสอยไม่หุงหยาฟูฟ่า คนมีธรรมในใจไม่ฟุ้งเพื่อเห่อเหิม มีแต่มุ่งต่อความ پاکเพียรเพื่อชำระกิเลส อยู่ง่ายกินง่ายนอนง่าย ไปง่ายมาง่าย ทุกอย่างง่ายหมด ผู้มุ่งธรรมในใจ

ไอ้ผู้กิเลสเต็มหัวใจนี้ไม่พอ อะไรไม่พอ ๆ ดีไม่ดีมันจะมาตั้งศให้พระเข้าอีกนะ ยศไหน ๆ ก็ตั้งให้พอแล้วพระก็ยังไม่พอ เต็มมันจะตั้งให้เลยจรวดดาวเทียมอีก พระจะขึ้นจรวดดาวเทียม เวลานี้พระกำลังเป็นบ้ายศ ไม่ได้เป็นศีลเป็นธรรมอะไรภายในใจ มันคว่ำข้างนอกนะเวลานี้ พระเราทุกคนหลงตาบวเป็นทีหนึ่ง คว่ำบ่าอยู่นั้นแหละ ตื่นลมตื่นแล้ง เขาว่าดีอย่างนั้นนะเป็นบ้าแล้ว ประสาลมปากเป็นของดิบของดีอะไร ดูเจ้าของชช ถ้าเจ้าของไม่ดีก็ดูตรงหัวใจนี้ มันร้อนอยู่ที่หัวใจ เย็นที่หัวใจ มีหลักมีเกณฑ์อยู่ที่หัวใจ ให้ดูหัวใจ พระต้องดูหัวใจดูที่อื่นไม่เหมาะกับพระ สติ สพฺพตฺถ ปตฺถิยา สติตั้งอยู่ตลอดดูหัวใจของเราแล้วไม่ตื่นโลกตื่นสงสาร จะอดจะอิมจะได้อะไรจะเสียไม่สนใจ แต่เรื่องจิตตภาวนานี้บกพร่องไม่ได้ ผู้นี้จะผู้จะทรงอรรถทรงธรรมทรงมรรคผลนิพพาน คือผู้นี้เองไม่ใช่ผู้อื่นใด ผู้นี้เองจะทรง จำไว้พระลูกพระหลาน

เวลานี้มันจะโลเลไปหมดแล้วนะพระเรา ทั้งท่านทั้งเราไม่ตำหนิใคร มันเหมือนกันไปหมด เราต้องพูดกัน คนอื่นเขาไม่มาแตะนะเขากลับบ่าป เขาเห็นผ้าเหลืองเขาไม่แตะ มองดูด้วยตาที่มตาจนลูกตาจะแตกเขาก็อดทนเอา เขาไม่พูดไม่ตำหนิ ถ้าพระไม่เตือนกันไม่ดูกันไม่ว่ากัน คอยให้คนภายนอกว่าเขาไม่ว่านะ ไอ้เราก็อิงสนุกสังขมาทฐิมานะศักดิ์ศรีของพระขึ้นเป็นลำดับ กลายเป็นกิเลสกองเท่าภูเขาไม่มีใครเกินพระ ทฐิมานะสูงจรดฟ้าเพราะไม่มีใครแตะละชิ เพราะฉะนั้นพวกเราจึงต้องเตือนกันให้รู้กัน คนอื่นเขาไม่มาเตือน พวกเราจึงต้องเตือนกันเอง

นี่ก็ในฐานะว่าเป็นหลวงตาของท่านทั้งหลายแล้วเวลานี้ บวชมานี้เวลานี้ก็อายุได้ ๘๕ ปี ๘ เดือนแล้ว สมควรจะเป็นหลวงตาของลูกของหลานได้แล้ว เพราะฉะนั้นจึงว่า ตาสอนหลาน ให้ลูกหลานเอาไปปฏิบัตินะ หลวงตาก็แก่แล้วจะตายวันใดเร็ว ๆ นี้ จะนานเมื่อไรอายุขนาดนี้แล้ว ให้พากันสืบทอดมรดกมรรคผลนิพพานเข้าสู่ใจเหมือนพระพุทฺธเจ้าประทานไว้ ตั้งใจปฏิบัติ อันนี้สำคัญมาก

สิ่งเหล่านั้นไม่ได้สำคัญอะไร โลกนี้ใครมีเท่าไร ๆ ก็ฟังทั้งนั้น มหาเศรษฐีก็ฟัง ถ้ามีธรรมภายในใจแล้วไม่ฟัง มีแต่หัวโหล่น ๆ ผ่าเหลืองเท่านั้นพอใจแล้ว ธรรมเต็มหัวใจ แล้วไปได้เลย มรรคผลนิพพานไม่จำเป็นต้องหาความเป็นเศรษฐีไปละ ไปมรรคผลนิพพาน เอามหาเศรษฐีธรรมแล้วพอเลย ไปเลย เอาตรงนั้นนะลูกหลาน เอาละวันนี้พูดเท่านั้นละ ไม่พูดอะไรมาก เหนื่อยแล้ว พอแล้ว พระลูกพระหลานจำเอานะ วันนี้เทศน์ให้พระลูกพระหลานฟังด้วยความเมตตาและความเป็นกันเอง